

ALBINA

Prenumeratiunile se fac la toti dd. corespondenti nostri, si d'adreeptul la Redactiunea Stadt, Wallfischgasse Nr. 8, Mezzanin, unde sunt a se adresa si corespondentiile, ce privesc Redactiunea, administratiunea sau speditura; câte vor fi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuntie si alte comunicatiuni de interes privat — se raspunde cate 7 cr. de linie, repetirile se fac cu pretiu scadiut. Pretiul timbrului cate 30 cr. pentru una data, se antecipa. Speditura: Mariahilf, Windmühlgasse Nr. 29. unde se primesc insertiuni.

Pretul de prenumeratiune:

pentru Austria:

pe an intreg	7 fl. a. v.
diugetate de an	4 " "
patrariu " "	2 " "
pentru Romania si Strainetate:	
pe an intreg	15 fl. v. a.
diugetate de an	8 " "
patrariu " "	4 " "

Viena 6/18 august.

Reorganizarea constitutiunala interna a monarhiei nu se grabesce atat de tare, precum presupuneau unii dupa caderea sperantelor centralismului. Partizii vor trebui inca lung timp a-si lamuri parerile lor, mai nainte de ce s'ar nasce pentru ele prevederea de a intra in validitate. La caracterizarea relatiunii in care stau aceste partite catra barbatii de stat cari direg acum'a destinele monarhiei, ajunga a sci ca autonomistii doresc barbati noi in ministeriu, tot asi dualistilor nu li vin la socotela barbatii cari astadi stau in fruntea Ungariei. Numai chiar federalistii sunt aceia, cari se pot fali ca au barbati de panura lor chiar si in ministeriul actual, si de aceia ei dau cat-va spriginire ministeriului acestuia, pre cand celelalte partite nici in asta privintie nu pot fi de acord. —

La Praga diplomati austriaci si prusesci continua desbaterile a supra tratatului de pace. Putiene se stracura in public despre cursul desbaterilor. Atat'a de secur ca el nu da de pedece serioase. Proieptul asternut de reprezentantele austriac Brenner a fost desbatut in tote puntele. Baronul Werther reprezentantele prusesce inca a asternut d'in parte-si un proiept de tratat. Acest'a se trimisa la Viena, de unde e forte probabile ca n'a rentornat inca la Praga. Diferentia intre aceste doue proiepte se dice a fi forte mica si se referesce la proprietatile ce le a avut fost'a confederatiune nemtiesca, pretindind Austria ca tote poteriile care fura partasie la proprietate se partecipe si la desbatere. —

Combinatiunile foilor engleze despre pretensiunile de compensatiune a le Francilor merita atentiune. Anglii, cari se ingrigesc de Belgia, sunt cu totul in voiti cu pretensiunile franceze. Corespondentul, diariului „Times“ scrie d'in Berlin cu datul 11 l. c. cam urmatorele: „Faim'a respandita de Siicle, cumca regimel francesec ar fi atins cestiunea granițiilor d'in 1814, e adeverata. Nainte cu trei zile Benedetti descoperi lui Bismark cumca el este inscintiat a inteti cuvinintia de desdaunare teritoriala cuvintioasa Franciei, fiind ca resboiul a marit teritoriul Prussiei. Bismark raspunse in sa, dupa ce asculta si parerea regelui si dupa ce conferi cu colegii sei, ca cabinetul prusian nu va cede nici un pasiu de pamant nemtiesc, pana ce va fi in strare al apera. Conte Bismark pote spera dara ca, daca se va lupta, tot asi va posiede germania intraga. Pericolul comun va nemici opositiunea contra Prussiei, si se va nasce unitate mai mare si mai poteri ca de cat s'a asteptat.“ — Aceste observari sunt insemnate, si nici ca se pote crede ca Napoleon ar ave voie se se face agentul lui Bismark. —

Scirile d'in Turcia sunt de natura a sterni cestiunea Orientului chiar contra vointiei diplomatiei. Rescolarea d'in insula Candia (Creta), imposibilitatea guvernului turcesc de a-si implini obligamintele banali, relatiunile lui catra

Romania, catra Serbia, Montenegro si c. l. precum si economice Pasilor in Macedonia in Tesalia etc. tote acestea ni dovedesc pre invederat ca nmai necontielegerea Europei apusenemai tiene sufletul in Turcia europeana.

Intre aceste cercustantie regele Greciei Georgiu se vede si fara voi'a sa impins la actiune mai mare in directiunea ce o vre parti'a natiunata. Se afirma ca Maj. Sa grecesca a asternut memorande poterilor mari europene in cestiunea Orientului. —

Reprivire preste scolele populare.

(Fine.)

Insa Escelentiei Sale dlui conte guvernatoriu de atunci, asi se vede, ca n'a placut, scu nu ia venit la socotela acest vot atat de contrastic cu cel al dlui consiliariu referinte Dr. Mandits; — totusi, pre cat ne-am putut noi informa, s'a facut cevasi dispusetiuni restrictive pentru ordinariatele dirigitorie de scole, prin cari anume li s'a marginit, scu mai bine dicend, li s'a supus la o controla mai rigoroasa dreptul de disciplina a supra invetiatorilor; dar unii bisericani a-i nostri par ca si de aceste restringeri — pre pucina notiia au luat.

Fiind in sa ca dl Babesiu intrase cu cutitul criticii sale ceva-si pre afund, si scosese la lumina unele neconvientie si unele defecte mari, defecte gangrenarie, ce nu se mai potcan nici ascunde si nega, nici simplu ignora, asi — dupa expedientul indatinat al burocratiei, dl conte guvernatoriu — pote dora toama la propunerea dlui referinte Mandits — dupa temp de diugetate de an a ordinar cercetarea scu pertractarea mai departe a acestei cause, firesec tot pre calca burocratica, si spre scopul acest'a s'a adresat catra guvernul d'in Clusiu, cerend informatiune: cum sta acolo treb'a scolelor nostre populare.

In urm'a acestei recuisitiuni a fost provocat dl Dr. Vasiciu, consiliariul scol. gr. or d'in Ardél, a-si da votul sau a supra unor intrebari, ce i se formulara.

La acesta provocare numitul dn raspunsa sub 20 aprile 1864 — tot in limb'a nemtiesca — in urmatorele inticles: Prin inalta ordinaratiune d'in 1 Aprile 1864 anul 11130 sum provocat, de a-mi da parerea in privintia modalitatilor, ce s'au introdus in Ardél in directiunea si inspectiunea scolelor gr. orientale, si mai vertos a raspunde la urmatorele puncte:

„Cine e incredintiat in Ardél cu directiunea si inspectiunea scolelor populare de legea gr. orientala, si ce felu de influentia si-a rezervat administratiunea politica?“

„Cari sunt organele incredintiate cu directiunea locala in scolele populare, si cari cu inspectiunea respectivelor districte scolare? — Cine are dreptul de denumirea si intarirea invetiatorilor populari de legea gr. orientala?“

„Ce felu de teren de activitate au inca fostii consilieri de scole, scu alti directori scu inspectori de scole, denumiti d'in partea guvernului, si care e dotatiunea acestora?“

„Esiste pentru organele de inspectiune vr'o instructiune speciala?“ —

La acest'a inalta ordinaratiune am onore a raspunde:

In privintia directiunii si inspectiunii scolelor gr. or. d'in Ardél nu s'a potut face cu ordinariatul episcopesc nici o intielegere, de ora-ce acest'a nu se indetulesce cu influentia, concesa d'in partea guvernului, ci radimat pre autonomi'a bisericésca, voiesce se atraga sub dominiul sau tote afacerile scolare gr. orient. Pertractarea, ce a inceput' in privintia acest'a fostul ministeriu de invetiament prin rescriptul d'in 18 Aprile 1857 nr. 5957 in tote diocesle gr. orientale ale imperiului, s'a continuat nu-

mai intr'ata'ta, in cat fostul ministeriu de invetiament prin rescriptul seu d'in 23 Faur 1859 nr. 16663/1441 d'in 58, a recunoscut in principiu dreptul de influentia al organelor bisericésce gr. or. a supra directiunii si inspectiunii scolelor populare, chiar ca si la catolici; era respectivele instructiuni ale catolicilor pentru organele de inspectiune, precum si rescriptul ministerial d'in 27 Optomvre 1857 n. 741 d'in 1856, in privintia denumirii directorului, invetiatorilor si catichetilor la scolele primarie catolice, s'au trimis guvernului de aici cu convocarea, de a le comunicá ordinariatul episcopesc gr. or. pre langa observatiunea, ca scu se le primésca asi, precum sunt, scu se arde modificatiunile si adausele, cari le crede de necesarie pentru respectivele organe de inspectiune, considerand diferite referentia ale bisericiei gr. or. si ale comunitatilor, ce se tien de biseric'a resaritena.

Dupa ce inse ordinariatul episcopesc gr. or. n'avoit se primésca nici respectivele instructiuni dupa intielesul lor intreg, nici cu modificatiuni scu adause, desi a recunoscut mai nainte de buna si cu scop modalitate directiunii si inspectiunii scolelor catolice, si s'a rogat chiar ca modalitatea acest'a se se introduce si in scolele nostre, si dupa ce in urmarele strafomarii intemperate in organismul statului, obiectul acest'a nu s'a mai potut pertratá in ministeriul de invetiament, pertractarea temeii acestei a ramas cancelariei aulice transilvanene, carea a si provocat pre ordinariatul episcopesc ca se proiecteze instructiunile de sub intrebare si se le substerna cancelariei aulice spre deslegarea finala, ce inse nici pana acum'a nu s'a facut spre cea mai mare dauna invetiamentului popular.

De ora-ce scolele nu sunt organizate dupa un sistem, nici regulate bine, asi nu pot raspunde la intrebarile puse de inaltul guvern ci me marginesc a areta procedur'a fostului guvern in privintia acest'a, si rezultatul ce s'a ajuns prin ea. Desi nointielegrea a supra intrebarilor astor de principiu domnesec si acuma intre guvern si ordinariatul episcopesc gr. or., totusi inaltul guvern a luat initiativa in privintia scolelor gr. or. d'in Ardél pre basa principiului, cumca caus'a scolaria e o afacere comuna a statului si a bisericiei; si asi scolele au inceput a face progres multiamitoriu si chiar in anii cinci de pre urma de la 1856 pana la 1861 au inflorit asi ca nici cand alta data. De la 1861, de cand s'a ciuntat influentia guvernului politic prin autonomi'a bisericésca carcia s'a dat un intieles pre larg, scolele sunt in decadentia.

In privintia administratiunii scolelor gr. orientale inaltul guvern a statorit de principiu ca afacerile interne a scolei, si adica invetiamentul si procedur'a metodică, disciplin'a si moralul tenerimei, mai departe vrednicia, aptivitatea, precum si denumirile si destituiriile, portarea morala, premiarea ori pedesirea invetiatorilor se se tien de cercul de activitate a inspectiunii scolare bisericésce si adica a preutilor, ca directori locali, a protopopilor, ca inspectori districtuali, si a ordinariatului ca inspectiune diocesna, cari organe sunt chiamate a escuta ordinaratiunile, ce legelatiunea le-a adus in privintia acest'a; era organele politice sunt indetorate, a so ingrijii pentru ordinea esterna si lipsele materiale ale scolelor, si anume pentru edificie scolare, pentru reparatiuni pentru dotatiunea invetiatorilor si cercetarea scolelor s. a. mai de parte, ca organele bisericésce si politice se-si dee mana de ajutoriu in afacerile scolare, si se luere tote in cointielegere.

Pre basa principiului acestuia intr'adever inaintatoriu pentru caus'a scolaria, inaltul guvern a lasat ordinariatul episcopesc voi'a de a incredintia pre individi d'in cler cu directiunea si controla scolelor populare, pre langa o inspectiune potrivita, era lipsele economice ale scolelor populare le-a incredintiat organelor politice pr langa astfel de observatiune ca despre

tote notele ce se vor da catra ordinariatul episcopesc in privintia afacerilor interne ale scolelor populare se va inscintia tot de odata si respectivele organe politice, era d'in contra ordinariatului episcopesc se vor comunica tote ordinaratiunile ce se vor emite in privintia ordinii esterne.

De aci se vede ce influentia s'a dat clerului preste scolele populare, si care iniuriintia si-a rezervat'o administratiunea politica; cari organe au fost incredintiate cu directiunea locala a scolelor populare, si cari cu inspectiunea respectivelor districte scolare. De la introducerea acestei constitutiuni, ordinariatul episcopesc gr. or. s'a nisuit a delaturá ori ce iniuriintia a organelor politice si prin acest'a a causat decadentia scolelor cari incepusera se inflorésca atat de frumos.

Pre Santieni'a Sa Dl. episcop si-a retienut pentru sine dreptul d'a denumi invetiatori la scolele populare elementare, de ora-ce in privintia acest'a nu existe vr'o ordinaratiune mai innalta; denumirile aste se intempla mai ales pre calca presidiala si fara nici o propunere. Asi s'a intemplat, de ocupa o multime de individi posturi de invetiatori, numai ca se scape prin acest'a de militia, si acest'a e un reu, carele a ruinat mai multe scole bune. Denumirea de invetiatori la scolele capitale s'a intemplat d'in partea guvernului la propunerea ordinariatului.

Consiliariatul de scole gr. or. s'a reactivat la noi in Optomvre 1862 si s'a indrumat in privintia terenului seu de activitate la ordinaratiunea d'in 28 August 1854 a fostului ministeriu de invetiament (b.p.de l.LXXVI—221) precum si la instructiunea: „Despre activitatea in oficiu a consiliarilor de scole“ d'in anul 1855. Alti directori si inspectori scolari, denumiti d'in partea guvernului, nu exista in Ardél.

Pre cum am svut onore a aminti maisusalta instructiune speciala pentru organele de inspectiune a scolelor populare gr. orient. d'in Ardél pana acum'a n'a urmat, pentru ca ordinariatul episcopesc gr. or. crede o astfelu de instructiune de prisos. O instructiune inse e necesaria si pentru barbatul cel mai apt in oficiu, si acest'a cu atat'a mai mult s'ar recere la organelo inspectiunii scolare de acum'a, cu cat aceste sunt intr' un grad destul de jos a culturii si abe si vor poté implini detorinta fara nici o instructiune, de si dora ar ave dorintia si voi'a cea mai buna spre acest'a.

Ce se atinge de provocatiunea ce mi se face in fine ca se aduc la inalt'a cunoscintia sperintiele culesc despre sistemul scolaru d'in Ardél, rog pre inaltul guvern se se indetulesca cu cele predise, de ora-ce in Transilvania nu existe pana acum'a nici un sistem regulat pentru scolele populare gr. or., prin urmare nici nu se pot face observatiuni in directiunea acest'a. Notitiile, ce le am culesc dupa reactivaremi in diferite parti ale tierci cu ocaziunea cercetarii scolelor, areta destul de invederat, cumca scolele populare gr. or. cu forte putiene esceptiuni, sunt in regres mare, si se apropia cu pasi gigantici de total'a decadentia, precum am avut onore a relatiuna mai in detaliu in referad'a mea, ce am facut'o despre caletoria acest'a, pronuciandu-me, ca e o recerintia imperativa a tempului, ca cat mai curend se se face dispusetiunile potrivite pentru inaintarea causei scolare si aducerea scolelor nostre la inflorire, — de cumva nu vrem, ca acest popor se decada era-si si se se inncece in nescintia si intunecere.

Resultatele, la cari am ajuns cu in decursul activitatii mele pre terenul acest'a in temp de mai multi ani prin observatiunile, ce le-am facut in Ardél in privintia causei scolare, luand in consideratiune atat lips'a de cultura intelectuală a poporul roman, cat si starea lui materiala, si cari rezultate ar fi de considerat la stabilirea unui sistem de invetiament corespunditoriu, — ar fi urmatorele:

Causa scólelor populare sê fie o afacere comuna a statului si a bisericeii si ambii factori sê alba in privintia acêst'a acce influintia, incat pre langa colucarea reciproca sê se póta dezvoltá de ajuns si sê prospereze. A incredintia treb'a scolaria cu totul ingrigirii factorilor bisericesci, nu e recomandaver, si acêst'a cu atat mai putin, cu cat preutii gr. or. n'au ajuns ael grad de cultura nici posed sciintia necesaria pentru directiunea si inspectiunea scólelor, si nici nu pot corespunde asteptarii comune, ca adeca cultur'a tenerimii sê prospereze prin ei; cu cat mai departe preutii nostri in privintia materiala depind fórte de la popor, si asiè nu pot avé autoritatea aceea, care se recere spre innaintarea causei scolarie, mai ales la poporul roman, carele in desvoltarea intelectuala a remas fórte inderept, si carele nu privesece in sustinerea scólelor o binefacere, ci o sarcina grea. Istori'a causei scolarie la poporul roman ni aréta destul de invederat, ca scólele numai atunci au inflorit, cand directiunea lor a fost in man'a tare a guvernului, si cá indata au facut regres, cum organele bisericesci au deprins o inriurintia mai mare asapr'a lor. A delaturá tóta influintia organelor preutiesci n'ar fi bine pentru prosperarea causei scolarie, cáci scólele sunt in Ardél confesionale, si pentru cá chiamarea lor e nu numai cultur'a spirituala a tenerimii, ci mai ales au sê se ingrigésca de cultur'a si crescerea religiósá si morala, si pentru cá poporul are óre-si care incredere si alipire catra preutul seu.

Nu se póte inse negá, cá partea cea mai mare a preutimii pre langa voi'a cea mai buna nu póte corespunde chiamarii acesteia; inse reul acêst'a s'ar poté delaturá, daca nu de tot, cel putien in parte, prin instructiuni, visitatiuni dese, si inspectiunea consciintiosá a guvernului. Si e de asteptat, cá si pentru trépt'a preutiesca se vor pregati individi mai inteligenti, de óra-ce si starea materiala a clerului roman incepe d'in di in di a deveni la un grad mai multiamitoriu. . . . — —

Asiè dl consiliariu de scóle Dr. Vasiciu, un barbat, carele — dupa cum scim, tóta viatia si aptivitatea si-a dedicat-o causei invatimentului populariu, prin urmare a carui de plina competintia — nimenea nu o va poté trage la indoiala.

Ni pare reu, cá domni'a sa, cand si-a scris votul, n'a avut consciintia de opiniunea dlui Babesiu, cáci credem tare, cumca si densul ar fi aprobat'o, fiind ca spiretul ambelor acte se potrivece in esintia de minune.

Mai avem inca a mana si unele voturi tot in acêst'a cauza, d'in partea unor capi diecesani; dar de acestea nu ni e iertat a ne folosí asta data, o spunem insa, ca acele opiniuni — diferese mult, de cele ce le publicaram, si pot dá o materia prè interesanta de discussiune la un — sinod.

Cunosciintia tuturor acestor scrieri momentóse avem a o multiam — reposatului nostru prè demn barbat, consiariului de scóle C. Ioanovicu.

Destul cá — judecand d'in fapte, asiè trebe sê credem, cumca nici votul dlui Vasiciu n'a aflat mai buna sórte; cáci contele Pállfy n'a facut nici o dispusetiune eficace spre imbunatatirea scólelor romane si mantuirea lor d'in casuiele in cari gem. —

Se infintia dupa aceea metropoli'a romana, si noi credeam, cá acum'a va sê incépa o era nóua pentru biserica si scólele nóstre, am sperat vertos, cá capii bisericeii nóstre vor cautá, ca sistemul pocit de pana aci sê incete, si cá treb'a scolaria se va regulá in astfelu de mod, in cat sê fie o binecventare pentru poporul roman. Sperantia nóstra pana acum'a nu s'a implinit pentru cá — causele mari politice ale imperatiiei, la cari au participat si capii bisericeii nóstre, au facut cu nepotintia deslegarea intrebarilor acestor'a de o insemnatate — mai secundaria, acuma inse cand politic'a mare se pare mórtá pentru noi, avem credintia firma, cá cat de curend treb'a scólelor nóstre va ajunge a se regulá intr'un sinod; cáci precum sê vede apriat si d'in ambele voturi comunicate mai sus si scrise de cei mai competinti si mai zelosi romani, si precum o scim si sentim cu totii: *starea scólelor nóstre e ticalósá administratiunea si inspectiunea scolaria e — nepotrivita, e rea; si aceste defekte nu sunt calificate de a inaintá cultur'a poporului roman si propasirea nóstra natiunala.*

Pentru starea misera administratiunea si inspectiunea rea a scólelor nóstre — noi inse suntem departe de a voi si poté sê inculpam

clerul si mai ales clerul de rond; cáci vin'a mare — nu o póta el de óra-ce el, in partea sa cea mai mare, petrunsi de cele mai nebile sentiminte morale si nationale, recunóscce, cá scólele sunt numai sarcina pre umerii lui, si cá sarcin'a acêst'a e prè grea pentru el. Sê cautám dara, daca e cu potintia, ca sê luám sarcin'a acêst'a de la cler, séu daca nu o putem séu nu ar fi consult a o luá, sê i-o regulám si usiorám cel putin.

Dar acêst'a cu temei si cu cale — numai intr'un sinod se va poté face; deci si noi strigám: sinod, sinod! —

(V.) De langa Muresiu in 11 August n. — „Albina“ — precum se vede, mi a dat pre sub ghiatia a trei'a corespundintia, ce-i adresasem d'in caletori'a mea. Nu sciu, am sê scriu acêst'a legii martiale, séu descantarilor ce facusem unor frati d'in Pesta? *) Ori cum sê fia, acele materie me intereséza si nu le pot trece cu vederea, dar voiu sê incere a me acomodá mai mult tonului de oportunitate.

Pre cate locuri am trecut si ori unde am dat fatia cu barbati de a-i nostri, cari s'au dedat a mai cam si politisá, pretotindenea i-am aflat pre acesti barbati a-i nostri — iritati si turburati, si protestand in gur'a mare contra acelei neloiale apucature moderne a magiarilor, prin carea diurnalistic'a si barbati conducatori a-i lor — mortisiiu pretind si respandesc in lume, cumca tóta nefericirea Austriei provine de la nerespectarea legilor magiare d'in 48, — cumca introducerea unui regim parlamentariu pre temeiul legilor d'in 48 pentru Ungaria si tierile de sub corón'a ei — e o dorintia comuna a tuturor popórelor, e conditiunea „sine qua non“ si pentru reorganizarea monarciei, si pentru intarirea tronului, si pentru multumirea popórelor!

Asta pretensiune e o mistificare perfida, un ciarlatanism condemnabil. — Cum ar poté dori adi romanul si serbul si slovacul intrudercera, realizarea unei legi, contra carei si-au versat ei sangele nainte cu 18 ani, dupa ce se constatase, cumca aceea in esintia ei cuprinde negatiunea existintiei natiunilor nemagiare. — Romanul nu e si nu poté fi contra unui regim parlamentariu; el va imbratosiá cu caldura bucurosi verce institutiuni liberale si democratice, — dar nu pre temeiul legii d'in 48, unei legi facute de el fara el in folosul eschisiv al igemoniei natiunalitater magiare, unei legi asidara pseudo-liberale si pseudo-democratice.

Accea sê o scia odata pentru totdeun'a compatriotii nostri, cei-ce ne'ncetá vreú sê faca pre mandatarii si tutorii politici a-i romanului, cumca romanul d'in legile si tóte chibsucelele ce s'au dedat ei a face de el, dar fora de el, numai pre acelea le primesce si recunóscce de buna voia, cari sunt spresiunea drepturilor lui naturali; ér pre cele-ce-i decretéza despoiarea séu ciuntarea de aceste dropturi — pururea le va combate si respinge.

Tot acêst'a sê si o insemne bine si diferitii acei domni politici, cari tot mereu se aduna — si la Pesta, si la Viena, si si pre aiurea — cu scop de a se consultá si a face la programe si la — intrige politice, prin cari sê apuce oi franele regimului in manele sale, — ér pre cele trei milióne si mai bine de romani, cu despectul tuturor imposantelor lor sacrificii si merite pentru tron si patria, le ignóra consecintiminte ca d'in adins!

Asiè nu merge, asiè nu mai poté sê mérga; — astfel de pasire nu e calificata de a produce fratietate si patriotism adeverat, ci numai fatiaria si pseudo-patriotism, d'in carele nu poté sê rezulté de cat ruin'a causei si intereselor comune ale patriei comune. Romanul s'a destepat, l'a destepat suferinticle si sarcinele cele grele; nul' mai poté mistificá nimene. „Trecut-a umbra legii!“ —

Foile semi-oficiale si cele inspirate ni tot spun, cumca reorganizatiunea politica a monarciei nu se va face unilateralminte, ci dupa interesul si votul tuturor tierilor si popórelor. Dar apoi romanii, cele trei milióne si mai bine, a-i caror'a fii sangerara intr'o mesura atat de batatoriá la ochi — pre campurile tuturor lup-telor si d'in Italia si d'in Boemia, si Moravia si Ungaria, óre ei nu sunt popor? — óre interesul si votul lor — unde, in ce chip si prin cine se va constatá si respicá? — nu cumva pentru Bucovinéni prin — lesi, ér pentru Ungureni,

*) Veí face bine, a scrie nepublicarea — ambelor impregiurari. Red.

Banatieni si Ardeléni prin — diet'a Ungariei, adeca prin magiari?! — Ce ironia amara!

Domnilor dualisti, centralisti si federalisti, tóte planurile, combinatiunile si pretensiunile vóstre, cate au resuflat pana ocú in public, romanul dupa mintea sa cea naturale si dupa loialitatea sa cea sincera si seriósá — nu le poté considerá, de cat de tot atatea metechne spre mistificarea adevérului si dreptatei si egalitatei natiunale, metechne contr'a interesului si dorintiei sale, — metechne cari nici cand nu vor duce la apropiarea, complanarea si pacificarea elementelor vitali a le monarciei, ei la nóuc complicatiuni si fatalitati publice.

Dar — daca DVóstre, ca patrioti adevérati, intr' adevér atentiti prosperarea si fericirea comuna, de ce nu ve lasati de planurile si combinatiunile particularistice, de ce nu dati man'a, nu staruiti cu totii la convocarea unei constituante, séu incai unei consulte d'in tóta monarcia, prin alegeri libere si drepte d'in partea fiacarui popor, d. e. de la tot 100.000 de suflete cate cu un reprezentante? — Vedeti, numai si numai pre acêsta cale se poté aflá si constatá adevérata opiniune publica, si numai prin o reorganizare a monarciei pre temeiul aceste adeverate opiniuni publice se va poté inteneri si consolidá monarcia, si se vor poté multumi tóte popórele. — Ér daca d'in cause, nóuc nepricépute, astfel de procedura nici de cum nu e permisibile, atunci noi romanii spre scopul constatarii si respicarii votului si dorintielor nóstre inprivintia reorganizatiunei monarciei si pusetiunei nóstre in nóua sisterna — numai intr'un congres general al tuturor'a, putem aflá locul si ocaziunea competente.

Recomend acêst'a cauza celei mai serióse si mai mature atentii a barbatilor nostri!

In fine fratilor magiari dualisti, precum si domnilor némti autonomisti, care asemenea conluera la dualism, li dau a pricepe, cá — tóte datele si argumentele cele multe si plausibili, ce aduc ei in contra centralismului de sub Bach si Schmerling, tóte acelea in asemenea mesura combat si — dualismul, si inteligentii romani de pretotindene nu pot destul sê se mire, cum acei domui si frati nu pricep si nu semt acêst'a! — Dualismul atat dupa legea d'in 48, cat si dupa tóte programele d'in Pesta si d'in Graz — nu e si nu are se fie, de cat — o legatura conventiunale intre doi organismi centralistici spre scopul sustinerei centralisticeii lor cu poteri imprumutate. Poftim! —

Trec acum la celalalt obiept, la tenerii nostri, — nu, ci la cei nóuespre diece cu declaratiunea d'in „Concordia.“

In corespundintia mea cea nepublicata me provocasem la insciintierea ce mi o facuse un tener frate despre sumutiurile intreprinse prin unii intriganti de profesiune, pre statele si prin cafenele Pestei, cu soop de a face capital d'in reportul meu pentru misiuelu seu egoism; mai departe despre o incercare ce se facú intr'o cafenea pentru intrunirea tinerimeii intregela un protest in contra reportului meu, dar care incercare n'avú rezultatul atentit, ci — facú fiasco, s. a. s. a; d'in aceste luasem indemn a indreptá catra tenerii frati ceva invetiature si svaturi bune, d'in inima curata; — de atunci treb'a a luat alta fatia, — domni de la „Concordia“ esira cu tóca alarmatórie in audiul lunei, ér cei 19 frati mi dederá cu declaratiunea lor in cap, ba mai facura tot prin acest pas inca si o digresiune — prè cat se poté de nepotrivita; — — — *) Acum dara — firesce — nu mai poté fi vorb'a de svaturi si reflexiuni, acum dupa ce cei 19 frati néga respicá existintia de ver-ce discordie intre tenerimca rom. d'in Pesta, si jóra in fati'a lunei, cumca in trena s'a „domnesce armonia, concordia si fratietatea cea mai cordiale,“ pre carea „o vor pastrá pana d'in colo de morment, — semtia, cá numi remane, decat a li dá domnilor celor 19 o satisfactiune loiale si solenele. Li o dau — uita — d'in tóta inim'a si dic:

Sê dee Ddieu, ca cei ce m'au informat pre mine — fia d'in audiul, fia d'in propri'a sperintia — despre imparechiari si ne'ntielegeri intre tenerimca d'in Pesta, sê-mi fia spus neadeveruri, séu minciuni, precum se sprima cei 19, si prin urmare, ca parerea de reu, ce o respicam eu d'in parte-mi pentru atari ne'ntielegeri si imparecheri — sê fia fost cu totul ne'ntielegiata; — doresc d'in adencul inimei, ca — nici sumutiurile de pre strate, nici incercarile

*) Avem temei destul, a nu atinge acest incidinte nici bater cu n'cuvent. Red.

facute in cafenele si speptatoriunile intemplat acolo — sê nu fia adeverate, si — nici stilu tonul, forma si direptiunea declaratiunei d'i „Concordia,“ nici subscrierea ei, precum se firma, chiar prin nóuesprediece, se nu fimenite si calificate a tientí si a dovedí alí de cat: o neconturbata centielegere si armoni fratiasca între toti; — rog pre tatal d'in ceru cel-ce ne'ncaldiesce inim'a si ne petrunde rú runchii, ca cele-ce se scrisera in declaratiunea celor 19 frati teneri despre armonia, fratietate si contielegere, precum si despre atitudinea lo natiunale, sê se fia scris prin ei insii, dupa propria lor convingere, d'in inima curata, si aces fapte, in fapte vic si invederate, cari sê fac neaposibile ori-ce insinuatiuni, si — de prisover-ce declaratiuni lunge, bombastice si digresive. Dar de alta parte — sê ne ferésca Ddieu ca nici cand constatatarea si descoperirea vre-unu reu, vre unu verme ce ne róda la imina, sê nu ne dóra, irite si revólte — mai mult de cat e sistintia reului insusi.

In cat pentru mine, mi face cea mai mar bucuria a crede, cumca e intr' adevér si depliasiè, cum afirma cei 19 frati — desl mie neconoscuti, si me voiu folosí de tóta ocaziunea pentru de a me convinge insumi, in persóna cá e asiè, si atunci, dar numai atunci li voiu pricepe moral'a susceptibilitatei si apucaturelor lor celor nesocotite. Amin! —

Si acum despre altele.

Pre ori-unde am umblat, am audit pre ómenii nostri combinand si amintind marimea perderilor nóstre in resbelul decurs; — pretotindene se povestese despre bravurele cu cari s'au luptat ostasii romani; am vediut la un amic d'in Alba Julia o epistola a unui oficir roman d'in Itali'a, in carea se spune cu un ton de esaltatiune, cumca oficirii romani de la tóte regimetele si-au dat parol'a cá se vor luptá ca leii si vor ingagiá si pre ostasii de rond la asemenea, pentru ca sê faca onóre natiunei, ér tronului si lunei sê dovedésca, cumca toti aceia sunt calumniatori, cari trag la indoiala loialitatea, patriotismul si poterea de viatia a romanului. Scriatoriul curend si-a intarit cuvintele cu sangele si mórtca gloriósá la Custozza.

Cei ce au calculat cu deamenantul proportiunea participareii si perderilor romanilor in resboiul decurs, afirma cumca natiunea romana n'are a se sfí de ver-carea alt'a; — e invederat deci, cá portarea fiilor nostri si mesura cea mare, in carea luara ei parte la cruntele lupte de mai de unadi, ni formara titlu nou, pentru d'a poté contá la grati'a monarcui, la respeptul natiunilor sorore, la egalitatea natiunale. Dar e ne'ncungiurat de lipsa, ca si noi pre campul luptelor politice sê conlueram pretotindene chiar cu asemenea armonia, energia si — lapedare de sine.

Cu dorere cauta sê amintiesc aci, cá se tot mai afla inca prè multi frati de alte natiunalitati prin tre noi, caror ori-ce vertute, ori-ce merit al nostru, li e spin in ochiul, ce i supera si amaresce! Intr' adevér e fatalitate nespua — a traf cu astfel de ómeni impreuna. — In casinul d'in Temisior'a un serb cu fói'a „Magyar Világ“ in mana, facú atenti pre vecinii sei, cumca între perderile ce le publica acêsta fóia d'in regimetele magiare (séu unguresci? „magyar ezredeks“) — nu afla mai nici un nume magiar, ci tot romane, serbesci, nemtiesci si slavone; la acêst'a un roman ce ascultá incepu a zimbá, elatinand d'in umeri, ér un renegeat prorupse in cele mai ordinarie injurature si se indepartá. —

Ce am mai aflat in caletori'a mea, cumca in unele orasie cu poporatiune insemnata, séu chiar prevalente romana, prin ospetarie si cafenele se tien tot felul de gazete, numai romanesci — nu. In Lipova cerend eu o fóia romanésca, mi s'a adus un'a serbésca, ma cá dupa cum mi se spune, locuitorii serbesci se marginesc la vre-o 10 familie, pre cand romanii fac dóue d'in trei parti a poporatiunei. — Óre ómenii nostri sê nu umble pre la cafenele si ospetarie? — séu sê nu se intereseze de gazete romane?! —

In fine inca un'a. Am cetit in „P. Hirnök“ un sir de articli a supra bisericeii romane ortodoxe („A rumán egyház“) si cu neplacere am flat, cumca aceia sunt basati parte mare pre niscari date cat se poté de false si mance. „Albina,“ asiè cred, cá si-ar cascigá multiamirea publica, daca s'ar apucá sê publice in colónele sale actele nóstre d'in Carlovietiu, anume si cele pana acum inca nepublicate, apoi sê faca

d'in ele totodata si o brusiura eftina. — Apropos! multi intréba, cà ce e cu colectiunea de poesie, ce incepuerati a publicá? — *)

Capolnasilu, 13 August 1866.

Sinod.

Organisarea Archiepiscopiei romane gr. or. este o dorintia prè asteptata pre tóta óra, càci desi prin gratia prè bunului nostru Imperat, amintita Archiepiscopia, ca erarchie romana independenta s'au restaurat si pus in autonomia ei; totusi ea (erarchia) e numai un prunc in fasie; abie i s'a dat numele, si sta inca in leagan dururata, legana si nutrita de meritatul nostru Mitropolit. Inse de nu vom sucurge cu poteri unite, pentru un prunc asiá gigantic, pre langa tot zelul si virtutea escelentiei sale, cresterea, dezvoltarea, perfectiunea lui vor fi impedeate, pentru cà acestea ar fi pentru unul sengur o sarcina grea si ne suportabila.

Scim d'in isvor sigur, cà Esc. Sa a facut pasi cuveniti la locurile mai innalte pentru realisarea sinodului, dara o cauza ca acést'a, amana si se tragena pana la nrebdare, cu daun'a bisericii intregi, a natiunei, si prin urmare a statului, ca si multe alte afacori ale imperiului cu barbati conservativi ce stau in fruntea puterii regimului, cu condemnabila maesima „cà incanu e timpul;“ dar acum in timpul cest critic, plin de evinimente neprevedute, nici nu e sperantia d'a ajunge la dorintia in timpul cel mai de aprópe.

Dar va veni óra ace'a! Drept ace'a, ca se nu ne afe óra ace'a nepregatiti, ca se putem avé idei solidarie, si rentorcendu-ne de la sinod se nu ni se póta face intrebarile proverbiale „unde ai fost? nu sciú! ce ai lucrat? nu sciú!“

Se cuvine dara, ca in foile publice romane d'in patric, se pregatim preliminaru necesare, se adunam material si se meditám despre form'a de organisatiune atat de colosale a societatii bisericesci, ce prin vitregi tatia trecutului, e decompusa pana la atom, si sfasiata, intru tóta intregitatie ei, pana la doreri nesuferibile, ce numai bunul Dumnezeu, ni le a usiorat prin aspiratiunile sale divine: „Intru rebdarea vóstra veti dobandi sufletele vóstre.“

A descrie dorerele d'in trecut a bisericii nóstre si decadintia ei, e tragedie adeverata! acést'a numai pen'a unui barbat dibaciu si calificat, de specialitate, ni ar puté serví intr'un op separat brosiurist; éra cu mc rentore, numai la cele de cea mai strinsa necesitate, la material si form'a organisarii bisericii nóstre gr. or. romane, care intr'un temp nu prè departat s'ar poté cerne in sinodul viitoriu, specialminte, restringend-mi eu parerile mele pre langa organisarea diecesci Aradului al carei membru sum si eu. Asiá dara mai antaiu material, apoi form'a dupa care ar avé a se intregi edificiuul organisarii bisericii nóstre gr. or. romane.

I. Material.

1. Subcesiunea Mitropolitului in cas de vacantia! cà, óre pre viitoriu se fie alegere séu denumire?

Aceste dóue intrebari vitale, deslegate deplin dau fatia autonomiei bisericii nóstre, almintrelia, autonomia e numai nume ilusoric.

Asiá ca regimul se fie de plin convins, cà nu-i detragem nimic d'in autoritate, daca autonomia bisericii nóstre, s'ar observá intru tóta intregitatie ei, dovedind sinodul prin motive industulátore culesse de pre campul istoric cu date autentice, cà biseric'a autonóma nici cand a portat ostilitate contra tendintiei regimului, ba toema dicta cea mai strinsa subordnatiune prin cuvintele: „Celui cu onóre, onóre, celui cu frica, frica, dati cele ce sunt ale Imperatului Imperatului.“

2. Subcesiunea episcopilor sufragani!

Cà, óre pre viitoriu se se observe tot numai unele base canonice usuate in tempuri fatale si critice, cand nu numai lumenii, ci si in susi episcopii erau la alegere impedeati de la votare, incatei acést'a numai prin scrisóre poteau face, séu cà la asemene alegure se participe si lumenii. Càci dupa usul cel'avem de alegerea episcopilor d'in Ardeal, ce e ordonat antai'a data prin Imperatul Francisc I in 26 Maiu a 1810 si a dó'a óra prin Maj. Sa Imperatul Ferdinand I in 20 octovre 1847, prin decreta innalte, a colonici poména nu se face despre lumeni, nici despre trimiterca alegetorilor dupa óresi care va lego electorale, cari acum prin sinod iar fi rendul a se intregi dupa autonomia bisericii.

Apoi! óre in viitoriu, numai d'in cinul monarhic se se aléga, fetiele aceste cardinale a bisericii nóstre, séu si d'in clerul lumén? Si daca si in viitoriu se observá alegerea d'in Cinul monarhie, cum, unde si pre ce base se se realizeze localitatea monachica ce pregatesce asemenea individi?

3. Organisaria protopopiatelor, si salariarea lor! óre de protopresbiterii sunt episcopii iususi despartiti in persóne districtuale, avend scaunul de prim'a instantia in afacerile administrative si juridece bisericesci? n'ar fi mai bine ca si ei se fie d'in senul monarhic séu d'in cin lumén, neinsurati, de éra-ce pre viitoriu n'ar mai fi bine ca ei se pórté si portfoiu parochial, ce greu li impedece masin'a administrativa.

Ore in viitoriu, se urme substituirea lor numai prin respectivii episcopi ca pana acum, séu pre calea concursului? la alegerea lor se participe si distritul, séu clerul si poporul districtual, conform principiului atonomic si demotric pre care se basédia biseric'a nóstra?

4. Organisaria parochielor despartite in 3 categorii.

- I. cu dotatiune forasessiuone cu 600 fl., éra cu sessiuone, 300 fl.
- II. cu dotatiune 400 fl. fara sessiuone, si cu sessiuone 200 fl.
- III. cu dotatiune 300 fara sessiuone, si ce sessiuone 150 fl.

Dotatiunea acést'a cum s'ar póte realisá?

Prin reductiune? si daca acést'a s'ar observa, cum se se urme, ca se nu struncinam trupul bisericii nóstre, prin mesura grabita.

Prin case parochiale, fara de care neci se póte cugetá óres-caro organisatiune positiva?

Prin contopirea birului si a stoliu intru salariu anual, ascurat prin singure comunele bisericesci, si altele multe ce numai o comisiune in privintia acést'a delegata le ar poté decifrá spetialminte intr'un articol?

5. Organisatiunea scolélor si a invetiatorilor, pre base mai corespundictóre missiunii lor.

6. Organisarea veniturilor si speselor bisericice, precum a manipularii Capitalurilor si a averilor sub a controla cat mai buna; càci abusurile ce se fac aci aduc fiori ori carui om cu pietate catra cass'a Domnului.

7. Institutiuni mai corespundictóricé pentru crescerea clerului tener, si a invetiatorilor.

8. Pensiuoni, ajutorintie, si alte asiediaminte filantropice dupa devis'a bisericii lui Cristos.

9. Edificiuri.

10. Fondatiuni.

II Form'a.

1. Pre ce base, cum, si cand se se adunc sinod metropolitan, ordinariu, si straordinariu? Cum se fie statuat, d'in cati membri ai clerului si a poporului, si pre ce base electorale se fie alesi ei; asemenea cel diecesan si districtual. Sinodul antaiu, dupa ce pre base canonice, conform principiilor autonóme si democratice va fi formulat constitutiunea bisericésca preste tot, are a se straformá in mai multe comisiuni séu sectiuni sinodale, spre a formulá si preliminá multimea proiectelor si objectelor ce stau gramadite unul preste altul si sunt care d'in care mai urgenti.

2. Form'a alegerii. a) a metropolitului, b) a episcopilor, c) a protopopilor, d) a parochilor, e) a invetiatorilor.

3. Forma comisiunilor. a) Despre organisatiunea clerului, b) alcatuirea unui metod practic scolaru prin cei mai cruditi barbati, si invetiatori practici, c) alcatuirea unui fond bisericesc, cum si modalitatea spre sustinerea si salariarea membrilor sinodului si a comisiunei.

4. Publicarea operatelor acestora prin o fóie bisericésca.

On. public al bisericii nóstre gr. or. póte vedé d'in cele pretrimise, cat de interesante sunt aceste intrebari, care fiind cernute prin diuaric, vor prepará opiniunea publica, cat mai curend spre deslegarea lor, de la acaror'a deslegare binenimerita, aterna prosperarea si consolidarea bisericii nóstre si a natiunei.

Asiá dara, se folosim timpul, si se luám la desbateré aceste intrebari interesante, cà ce'a ce nu póte face unul, vor putea mai multi, si se nu siedem cu manile ni sen, pentru cà peccatele cele vechi administrative, si abusurile cele de tóta diu'a d'in biseric'a nóstra striga la ceriu, éra acelea numai prin sinod se pot delatúra.

P. G.

Protocolul

siedintiei comitetului Asociatiunei tranne romane tinute in 5 august 1866 c. n. sub presiuduul Ilustritatei sale dlui consiliar Petru Manu fiind de fatia dd. membrii ai comitetului ilustr. sa d. consiliar gub. Pavelu Dunc'a, Rm. d. protopop Ioane Hanni'a, revrd. d. protesingel metropolitan, Nicolau Popea, d. cassariu la cass'a provinciala, Gabriil Vajd'a, d. Dr. Ioane Memes, d. prof. Nicolau Grista; secretariul II. I. V. Rusu si d. cassariu asociatiunei Constantin Stezaru.

§. 53. D. presiedinte presentéza conspectul despre starca cassei asoc. pre tempul acestei siedintie. — Cass'a asociatiunei are in proprietatea s'a sum'a de 24.017 f. 18⁵ cr. v. a. Se ie spre sciintia.

§. 54. Conform conclusului adus in siedintia II a adunarei gen. a. asoc. tinuta la Abrud 1865 p. XXIII, comitetul asoc. fiind insarcinat a compune un proiect de buget preliminaru pentru anul viitoriu al asoc. si acel'a al propune spre desbateré viitórei ad. generale si-a tinut de detoria inca in siedintia s'a d'in 8 Maiu a. c. §. 32 a denumí o comisiune spre acest scop, carea prelucrand un proiect de buget se-l presenteze mai antaiu spre pertractare in o siedintia a comitetului, de unde apoi satorit conform §lui 26 d'in statutele asoc. se se astérna viitórei adunari gen. spre desbateré si acceptare.

Deci numit'a comisiune espunend prin secr. II ca referinte, cà dupa tenórea §lui 26 d'in statute, asociatiunea ca si pan' acum, pentru anul viitoriu, nu póte se dispuna decat numai de sum'a de 1400 f. v. a., asterne proiectul seu de buget spre pertractare.

Conclus. Proiectul de buget preliminaru pentru anul asoc. 1866/7 prelucrat de comisiunea ad hoc cu unele modificatiuni facute la punctele 4 si 7, si anume la p. 4 in loc: de 400 fl. destinand se ca stipendii pentru juristi numai 360 fl. si adeca 2 stipendie de cate 100 fl. ér alte 2 de cate 80 fl., apoi la p. 7 pentru gimnasisti creandu-se 2 stipendii de cate 50 fl. in loc de 30 fl., propusi de comisiune, se primisce de al scu d'in partea comitetului, cu adaus, cà astfel modificat si compus se se sustérna adunarei gen. tinando la Belgrad in 15/27 august a. c. spre pertractare si acceptare.

§. 55. Andreiu Cosm'a jurist la Universitatea regia d'in Pesta stipendiatul asoc. si trame testemonie despre frecventarea regulata si despre depunerea esamenului de stat cu precelentia, rogand-se a se impartisi si pre anul viitoriu de stipendiu d'in partea Asoc.

Se ie spre sciintia cu adaus, ca despre cerut'a impartesire se va decide la tempul seu.

Asemenea d. Georgie Gerasim Rusu, jurist la Universitatea d'in Vien'a si stipendiat al asoc. inca trimite testemoniu despre colochiele tinute d'in dreptul bisericescu in ambele semestre ale anului scol. 1865/6 cu succes fórté bun.

Ér absolutul gimnasist Stefan Torpanu si subterne testemoniu seu scol. pre sem. II. an. 1865/6, d'in carele se vede éra un progres in studii fórté multiamitoriu.

Se ie spre sciintia.

§. 57. Cass'a asoc. presentéza un conspect despre interesele intrate la fondul asoc. dupa asemnatiunile partiali ipotecarie. Aceste interese fac sum'a de 453 f. langa care mai adaugandu-se bani gat'a d'in cas'a asoc. in suma de 547 f. si subtragend asamnatiunile ipot. esite d'in cele intrate, asemnatiunile partiali ipot. au crescut cu 1000 f.

Se ie spre sciintia.

§. 58. D. prot. si m. al comitetului Ioane Hanni'a prin scrisóre sa de a aduce la cunoascintia comitetului, cumca dl capitan Dr. de medicina Ioane Arseniu, dupa tenórea unei scrisori d'ó Mexico Huauchinango 16 Maiu a. c. adresata dsele, si dupa un certificat de la cass'a de statiune a corpului de voluntari austriaco-belgici in imperati'a mesicana, ar fi depus la numit'a cassa un'a suma de 100 taleri mesicani destinati in favórea fondului asoc.

Conclus. Comitetul primisce acést'a incunoscintiar cu eca mai via piacere si róga pre d. protopop, ca se binevoicsca a cercetá, unde? cum? si pre ce cale se se primisca sum'a numita la fondul asoc.

§. 59. Secr. II. cetesce raportul ce o de a se presentá viitórei adunari gen. despre activitatea comitetului asoc. in decursul unui an de dile adeca de la adunarea gen. trecuta pana 'n presente.

Conclus. Acest raport aflandu-se a representá pre cat se póte mai fidel si mai detaiat, activitatea comitetului pre un an de dile, se aprobá in tot cuprinsul seu.

§. 60. D. paroc in Iacobeni Ioan Latzeu prin scrisóre d'in 24 Iuniu a. c. se declara, cumca densul d'in caus'a seraciei, cu mare durere si parere de reu, se vede constrens a incetá de a mai fi m. ord. al asoc.

Se ie spre sciintia.

§. 61. Se reportéza despre banii incursi la fundul Asoc. de la siedintia presenta si anume:

a) De la d. prof. in Craiov'a Sim. S. Mihali 21 fl. v. a.

b) De la dl prof. in Craiov'a Olteanu 26 fl. v. a.

c) De la d. prof. in Craiov'a Ioane Fauru 11 fl. v. a.

d) Prin D. inspector metrop. si col. al Asoc. Georgie Pop'a s'a trimis ca tace d. m. ord. pre an. 1865/6, 20 f.

e) Prin dl propr. si col. al Asoc in Sas-regin Ioane P. Maieru s'a trimis 190 fl. d'in care 105 f. in obl. dimpreuna cu coponii de la D. negutiatoriu Nicolae Marinovicu.

f) Prin d. Notariu si colect. Asoc. in Campeni, Georgie Ioanette s'a trimis in dóue renduri sum'a de 50 fl. v. a.

g) Prin d. jurist abs. in Pest'a Iulianu Grozescu s'a trimis pentru d. negutiatoriu Alessandru Nedelcu 5 fl. v. a.

h) Prin d. prof. in Blasiu Dr. Ioane Bobn s'a trimis 85 fl.

i) Prin d. prot. in Deasiu Ioan Colceriu s'a trimis pentru d. notariu de sedria comitatense in Solnocul Int. Isosifu Cristianu 10 fl. v. a.

k) D. asesoriu de sedria in comitatul Solnocului Int. Clementu Hosszu trimite 5 fl.

l) D. paroc in Cricau, Petru Truti'a trimite 5 fl.

m) Desdreptul la cass'a Asoc. a incurs de la tiedintia trecuta a Comitetului pana la acesta siedintia 53 fl. 10 cr. v. a.

Se ie spre sciintia.

§. 62. D. director al Universitatii d'in Iasi Dr. Titu Liviu Maiorescu daruesce in folosul bibliotecii Asoc. unu esemp. d'in opul seu filologic intitulat „despre scrierea limbii rumane“.

Conclus. Dlui daruitoriu i se esprima protocolarmente recunoscintia cea mai cordiale d'in partea comitetului, ér d. bibliotecariu al Asoc. se insarcineza acest op pretios pre terenul filologiei romane, al trece in catalogul bibliotecii Asoc.

Cu acestea se incheia siedintia Comitetului Asoc. Datul cá mai sus. Petru Manu, m. p. Pres. int. I. V. Rusu, m. p. Secr. II.

Proiect

de buget preliminaru pentru anul Asoc. 1866/7 satorit in siedintia comitetului Asoc d'in 7 august c. n. a. c. preste sum'a de 1400 fl. v. a. disponibila conform §-lui 36 d'in statutele Asoc.

- 1) Remuneratiunea anualá a secretariului II. 200 fl.
- 2) Pentru un scriitoriu stabil in cancelari'a Asoc. 100 fl.
- 3) Pentru spesele curente ale cancelariei Asoc. dimpreuna cu plat'a scriitorului 150 fl.
- 4) Patru stipendii pentru 4 juristi, si anume dóue cate de 100 fl. v. a., alte dóue cate de 80 fl. v. a. in suma 360 fl.
- 5) Pentru un tiner studente la institutul politehnic in Vien'a un stipendiu de 300 fl.
- 6) Pentru doi studenti la vre-o scóla reala d'in patria la unul cate 50 fl. v. a. la olalta 100 fl.
- 7) Pentu doi studenti gimnasiali, la unul cate 50 fl. v. a., la olalta 100 fl.
- 8) pentru spesele straordinarie ale comitetului Asoc. 90 fl. Sum'a 1400 fl. v. a.

D'in siedintia Comitetului Asoc. tranne romane, tinuta la Sabiiu in 7 august c. n. 1866. Petru Manu Presiedinte. Ioane Rusu Secretariu.

D'in „Tel. Rom“.

D'in comitatul **Torontalului** 15 August 1866.

„Acuma nu-e incatro, trebuic, se fie!“ — a dis marele erou d'in Elvetia Wilhelm Tell, cand a fost constrius se slobóda saget'a sa in merul ce staté a supra capulu fiului seu. — „Acuma, trebuic se fie!“ die si eu in presinte si am dis'o tot deun'a, de cate ori numai a trebuit se atac reul, ce sta ca merul lui Tell a supra natiunci nóstre. Cuget cà nu e de lipsa se descriu temerea mea in acel moment, cand vréu se atac, ce trebuic atacat d'in tóte partile, adeca, ne pasarea fatia cu interesele nóstre na-

tiunale ce domnesc în tótc partile; — trebuie să marturisesc că totdeună me lupt cu mine însu-mi și me frământ, — să atac, să nu atac? me întreb necontentit, căci foarte me tem, ca nu cum-va voind să atac real, cangrenă la blastemata ce ne complesiesc, să vatem cum-va și corpul națiunii . . .

Adese-ori am avut tristă esperintă, că facendu-se vre-o atacare d'în indemnul cel mai nobil s'a aflat și mai totdeună se afla persoane, cari „se semt vatemate“ și lamentăza la cecriuri, pe când dieu, mai cu cale ar fi ca respectivii să nu se puna naintea sagetilor cu tot adinsul, séu daca sunt în acea direptiune, să caute ca alta data „să nu stea în cale“, ci să se retraga la o parte implinindu-si detorintiele sale, unde aflându-i cu timpn, la ocașiunea binevenită vor fi laudati în loc să fie atacați.

Asiá ocașiune binevenită am în presinte, când eu bucuria informandu-me prin persoane competente și prè — stimulate, că între invatiatorii romani d'în acest comitat sunt vre-o doi — cari-si implinesc detorintiele lor cu conșciintioșitate, deci cu cea mai deplina bucuria amintiesc că în Toracul mic invetiatiilor de fete Serbu, precum și Magda invetiatiilor d'în Eoica romana sunt foarte zelosi în frumós'lor chiamare. Acesti bravi invetiatori mi erau și mie bine cunoscuti inca mai de demult, dar' neamintindu-i, n'am voit ca să-i atac, precum pre nici unul și pre nimene nu voiesc să vatem ci am cugetat că: „pre care nu-l arde, să nu suflo,“ séu „pre carenu-l manca să nu se scarpene,“ adeca care si-implinesc misiunea cu conșciintia, să se bucare că nu e unul d'în acei ce nu-sunt demni de frumós'a lor chiamare. Mi-a fost și rusine să amintiesc că la noi în tot comitatul numai doi invetiatori sunt cari merita acest nume frumos; — dar de óra-ce numai de cat am observat că ar fi nedrept a tacé și pre cei buni, desè cu exceptiune, i-am amintit ca și alti invatiatori să-i imitez, căci precum seim: preutul și invetiatiilor bun pana la mórte tot trebuie să inyetic și să instrueze. —

Pretiuul graulului pre la noi e: mesur'a austr. 5 fl. 10. Cucuruzul 3 fl. 20. — Pretiuul e bun inșe bucate nu sunt. Cel putien nu e ca an, când erá și fara de pretiu.

Argus.

Romania.

Pentru ca on. nostri cetitori se cunoșca impresiunea ce a facut'o în Romania mórtea fratelui Mariei Sale, a Domnitoriului Romanilor, și a lui Anastasie Panu, reprodusem dupa „Romanul“ urmatórele:

„Astadi la (30 Iuliu/11 August 1866) s'a facut la catedral'a Bucurescilor un serviciu funebru pentru Antonie, principe de Hohenzollern, mort pe campul de onóre, pentru unitatea Germaniei. Maria Sa, Domnul Romanilor, a asistat însusi la aceșta sfasiatória ceremonie pentru inim'a sa de frate, far' a avé pan'acum alta consolare aci, de cat că póte re'ncepend în bisericile nóstre, de sute de ani mute, cantarile pentru etern'a memoria a Eroiilor, se va redeseptá națiunea, va crede d'în nou în destinarile ei s'astfel vom re'ncepe a reproduce și noi eroi, ér nu numai martiri.

Peste putine zile, tot în aceșta catedrala Romanii se vor intruní în jurul corpului Martírului Anastasie Panu. Dupa instructiunile guvernului nostru, corpul acestui Martir al despotismului, al caderii și scaderii națiunale, a fost balsamat și pornit la Bucuresci.

Așlám că guvernul a telegrafat la Iasi mamei și surorilor ilustrului martir, prevenindu-le de diu'a și ór'a immortentarii. Suntem securi că guvernul va prevení prin publicari oficiale, în tóite judeciele diu'a ce va otari pentru aceșta maure tieremonie, si c'ace'a va fi otarita astferi în cat s' aiba destul temp rudele, amicii și lo-care roman, în sferisit, are cultul patriei în inim'a sa sò vina s'asiste la acea sacra pentru noi tieremenia. Sperám că cele mai multe judetie vor trimite deputatiuni pentru acea di solemnă. Panu a fost simbolul unirii și ceea ce este și mai mult și mai mare, și mai rar la noi al virtutií cetatiencesc. Panu, în diu'a când vedíu națiunea cadiend în coruptiune și ingenuchiand prin urmare naintea despotismului, de durere și perdú mintile, și în tot tempul cat națiunea lui fu intinată, și cadiuta în sclavia el fu inchis într'o casa de sanatare d'în Viena.

Locul mormentului lui Panu, ca simbol al unirii s'al virtutií civice, esto în fati'a camerii. Acolo națiunea i va radica un monument, séu mai drept, și va radica sic-si un monument căci onorand memori'a acestui barbat, ca onóra pe toti Romanii de dineolu și de dineóce de Milcovu, cari au luptat pentru unire; onóra prin urmare pe sine-si, căci ea a produs p'acest virtuos cetatién p'acest ager și nepregelat barbat de stat. Si monumentul acel'a radieat în fati'a palatului Adunarii națiunale va produce mari bunuri pentru națiune.

Deputatii, pentru a intrá în Adunare vor trebui mai antaiu să tréca prin fati'a monumentului lui Panu. Ei vor vedé chiar de la locurile lor acea figura maiestósa a virtutií s'a unitatii națiunale; care Roman fia chiar în momentele cele mai slabe, va mai poté s'ovai în fati'a unui asemene simbol! Precum statu'a lui Miltiades numai lasá să dórma pe junele Themistocles, pana ce nu deveni si el ca densul tot astfel și monumentul, si tierin'a lui Pan nu va lasá coruptiunea, nu va permite chiar s'ovai-rea să s'apropia în vinitoriul de represintantii națiunii. Națiunea Romana cadiuta ea însă-si în sclavia nu poté să resplatésea virtutea. D'în contra, putem dice, că numai vitiul fu resplatit la noi. Cu cat un om erá mai corupt și mai corumpatoriul cu atat ce'a ce se numiá onori, avere, resplatiri națiunale, se gramadeau asupra lui cu cat erá mai devotat patriei, mai onorabile mai virtuos, mai tare în credintiele sale cu atat erá mai uitat de tóta tier'a se poté crede fericit numai cu uitarea, căci adesea resplat'a ce datorám celor buni, fu inchisorile, esiliul, miseria și chiar critic'a, uidiura generale.

Astfel fu cu Campiunii. Luptara sacrificara pentru tér'a lor, averea, libertatea și chiar viét'a lor; misiei, tradatorii dupa ce i-a vendut strainului, i criticara în versuri și în prosa; și misiei, tradatorii, siarii onórei națiunale — d'în cari unii traiesc chiar astadi si primesc póte si resplatiri națiunale — fura crediuti, laudati și platiti si de națiune, pe cand virtutea ce tará ani întregi pe utilitea Bucurescilor ca o umbra venita dupa alte teremuri, și muri în sfarsit fara ca națiunea să védia sò intielega.

Unde este Statua lui Lazaru, a lui Vacarescu, a lui Michai? etc. etc. Unde sunt resplatirile ce s'adat moscenitorilor lor? Potem arcá casele, mosiele misiilor, dar' n'avem s'aretám pan'acum un singur monument patriotismului, o singura resplatire națiunale virtutií civice.

Să 'ncepem dar a onorá de voim să fim onorati, să 'ncepem a resplatí de voim să fim serviti cu devotament, să 'ncepem a face óre care sacrifice pentru noi tot si chiar viét'a lor.

Credem c'acest simtiement, cel puțin în privinti'a lui Panu, este generale, și staruim a sperá că orasiile de capetencie a tutor judetie-lor d'în Romania, vor trimite delegati spre a asiste d'în partea lor la immortentarea lui Panu. Ele nu vor uitá că prin acéșta esprima d'în nou simtiamentele lor pentru Unire, că vor aretá prin acéșta credinti'a tuturor d'a sustiené unirea, amórea și respectul Romanilor pentru virtute.

Guvernul dar va anuntiá, suntem securi cu 15 zile nainte diu'a ce va destiná pentru acéșta solemnă și națiunale tieremonia.

Așlám anca că guvernul va numí o comisiune dintre barbatii noștrii cei mai insemnati, si dintre preotii cei mai virtuoși spre a primí la Giurgiu corpul ilustrului și virtuosului cetatién. Multiamind guvernului pentru invetiamentul de respect națiunale ce ne da, recomandám dintre calugari și preotii, pe partrtii Varnav, Veniaminu Catulescu și Grigorie Muscelénu.

Economia. *

Jula 29 iul./10 aug. 1866.

Pre la noi s'a gatat seccrisul bain multe locuri și treeratul. În anul acéșta bucatele preste tot nu au fost asiá de rodite ca în anul trecut, pentru că ploile nu au fost la timp; deci rodul anului cestuia l' putem numi: de mediloe. D'în semanatura de 3 sinici au esit pe pament de clas'a I 18—20 sinici de frupt, éra pe pament mai reu abie cate 12—14 sinici. Graul altcum e frumos, bombat, sanetos si greu.

Cucuruzul-si va mai veni în fire, dupa o plóia de cateva zile urmata de mai multe nopti cu róua. Unde e mai rar se afla pre un tucu cate 2 și 3 ciocani, deci putem sperá că, daca nu-l va ajunge prè de timpuriu brum'a, ne va

dá totusi róda de mediloe. În urmarea ploilor s'au inmultit si cucurbetele și se capeta cu pretiu mai moderat ca pana aci. — Lebenitiele și pepeni astadi s'au ivit pentru prim'a data în piatia cu pretiu proporționat marimei lor, (20—40 cr. o bucata.) — Viile sunt și pe aici stricate de frigid de asta primavéra, si numai pe sub pólele arborilor tufosi se afla cate un strugure de gustare éra de stors nu prè. Mere, pere și prune avem putiene, dara cu atat mai multe sunt de la noi în sus pre lunci, și locuitorilor acelor'a li se promite folos de la ele. —

Pretiuurile bucatelor și a vitelor am fost în tergul de septemana, ce se tiene aici vinerea urmatórele: grau curat, cu 9 fl. v. a.; grau mai slab, cu 8 fl. 30 cr., grau secaretiu, cu 7 fl. 40 cr., cucuruzul, cu 7 fl., orzul 4 fl., ovesul 4 fl. 40 cr. sinicul. Cartofii (crómpele), sunt scumpi. Fasolea fiind că nu e multa, se vinde cu iti'a cate cu 10 cr., lintea 10 cr., mazerea 10 cr. de itia. — Vitete de lucru, precum sunt caii, cate 170 fl. v. a. de parchia, vite cornute nu erau. Porcii grasii au pretiu și trecere foarte buna, cei marsiavi, grasuni de un an, se vind cate cu 20 fl. v. a., 1 $\frac{1}{2}$ de elisa (lard) cu 40 cr. v. a. unul de brandia 20 cr., casul asidere cu 20 cr. $\frac{1}{2}$.

Agronomul.

Oradea-Mare, 14 aug. 1866.

(Pretiuul bucatelor.) În tergul de septemana trecuta bucatele cu urmatórele pretiuri: graul curat cu 7 fl. v. a., graul mestecat cu 6 fl. 20 cr., secar'a cu 5 fl. 80 cr., cucuruzul cu 6 fl. 20 cr., orzul cu 3 fl. 60 cr., ovesul cu 3 fl. 80 cr., si malaiul manunt cu 12 fl. v. a. sinicul. —

Mulți negociatori barbosi cumperara bucate foarte ieftin, d'în cauza că bietilor tierani nu li fu permisa intrarea în orasiu cu vite cornute, pentru că vitete pica de ciuma; deci ei fusera siliti a descarcá bucatele lor la marginea orasiului de unde fusera siliti a le vinde pe la masinele de rachiu judanesci cu un pretiu asiá dis de batjocura, numai ca să-si póta acoperi bietul tieran lipsele cele mai asupritórie. — În Biharia nu știu daca exista ciuma de vite, numai în Oradea-Mare a erupt, d'în care cauza nici ciurd'a orasiului n'are permisiune d'a esi la pasiune. În tot orasiul nu vedi vita cornuta. — Tempul e cam recoros, și mai vertos nóptea, de cand avuram o ploitia lina și marunta ce durá o di și o nópte intréga. Lebenitie avem pre intrecute dara scumpe. — Alta data mai multe va serio

Agricola.

Brasiovu 10 Aug. 1866.

Astadi avuram și noi grau nou în piatia. Graul vechiu frumos se tionea la 7 fl. 60 cel mai fremos nou la 6 fl. 60 pana la 7 fl., secar'a la 4 fl. 60, ordiul 4 fl. 20, éra papusoiulu se suise la pretiu de inebunitu, adeca pana la 8 fl. v. a. galé'ta de Ardél (64 cupe). Caus'a acéstei spaimo se explica d'în soirea sosita de la Romania, că esportul de bucate s'a oprit și inca asié strins, în cat de ecs. în Ploiesci politia nu suferi pe cumperatorii straini a scóte cerealele cumparate acolo pe loc, ei i sili a le vinde é-rasi în aceeasi piatia.

Mai este o impregiurare pe carca mai ales în timpuri lipsite nu trebuie sé o perdem d'în vedere. Papusoiul (cucuruz, porumb) este cunoscut în tierile nóstre numai d'în zilele lui Mavrocordatul, adica cam de 120 ani, de cand acelasiu l' aduse d'în unele insule grecesci și porunci a se plantá în principatele romanesci, de unde trecú și inceóce; éra ómenii incepura a se nutri cu mamaliga mai cu deadinsul numai cam de optudicéi ani inceóce. Cartofii (picoci, crumpe) s'au indrodus în Ardél numai cam de la 1810 inceóce și inca cu sil'a. Inainte numai cu 50—60 ani chiar si satenii maneau mult mai multa pane de gráu, de secara, de ordiu. Astadi am ajuns că sé cunoșcem mai multe sate, în care femeile nu mai știu frecmentá panea d'în nici un feliu de făina. Usioratatea de a face mamalig'a desvetiá pe ómeni de la pane. Si totusi este adeverit și comprobat cu mii de esemple, cumea panea de grau și de secara, — firesec lucrata prè bine — este mult mai nutritóre și mai sanetósa de cat mamalig'a. Deci femeile sé se dedé a frământá pane si a o éóce cum se cade. Se nu uitam, că în cat pentru sanetate panea de secara disputa rangul la cea de grau. Mai tóta Germani'a traiesce cu pane de secara; apoi seim cu totii ce roditóre este secar'a, precum si că producerea ei costa ostentéla mai pucina decat a papusoiului, nici

este asié supusa secetelor. Făina de ordiu amestecata cu de grau inca dá pane buna. Preste acéșta poporul sé se dedé a manca pane mai multa și a bé vinars mult mai puciu, atunci vinarsarii nu vor avé ocașiune de a stricá atatea bucate pentru ca să faca spirtu — otrava d'în ele. Inainte cu o suta cincidicéi ani vinarsul abie érá cunoscut ca de medicina în apotece. Ómenimea stete multe mii de ani tare și sanetósa, fara ca se fia cunoscut vinarsul.

S'a observat și atat'a, că multime nenumarata de gradini stau pustii fara nici un feliu de legume, nici macar cépa, și totusi legumele inca suplinesc în o parte buna locul paniei.

În Ardél sunt bucate, nu trebuie sé ne temem de lipsa mare; numai sé apuce ómenii a trerá barbatesce si pretiurile vor mai scadé dupa „Gaz. Tr.“

LITERARIU.

Problem'a ortografiei romane.

(Continuare.)

De cat semnele bizare ale mexicanilor vechi scl. și literale ingramadite ca ale chinezilor scl. au fost mai preferivere literale vechi semitice, simple și chiare; și grecii vechi și latinii si-le au adoptat pre aceste pentru sine.

Dar latinii n'au avut atate sunete, cate litere alfabetul adoptat; ce să faca dara cu literale prisosinte? Mincea sanctósa n'a trebuit sé se intóiésca tare, ca să gacéscă, că literale acele nu trebuie luate în limba. Când nu mai trebuiau grecilor litt. koppa (Φ) și digamma (Ψ), le-au dat afara dintre litere și dupa ce le-au fost avut odata; latinii au esilat pre lit. z când nu-i mai suná sunetul. — Dar ce să faci, când sum'a literelor adoptate nu ti-ajunge pentru tóte sunetele? Ce să faci, când pentru cerintiele ce le ai nu ti-ajung medilócele de le lasi în statul lor vechiu în care ti le ai apropiat gat'a de la óre-cine? Sé nu ti faci insuti d'în capul teu medilóce nóue, barem numai în suma mica, în care le sintiesci lips'a cu atat'a mai tare căci dupa ce ai vediut lucrul de la altii, cunosci modrul cel usior, în care se pot crea.

— Si grecii vechi, națiunea creatória si-au si creat litere nóue, pentru tóte sunetele pentru care nu s'au aflat între literale adoptate (ψ , ϕ , χ) éra mai tardiu sintind că sunetele „e“ și „o“ suna a une ori mai lungi de cat în genere, si-au creat litere nóue (η , ω), și le-au esprimat în scris cu ele spre precisitate scrișului, corespondiatóre precisitatii vorbitului. Latinii si-au reprimat când le-a trebuit, pre z cel esilat, au primit pentru sunetul es liter'a X ca litera latina nóua, si-au desipt pentru sunetul v lit. v, și pentru sun. u si-au format si desipt lit. u; pentru sunetul h au primit lit. H, h, pentru sun. f liter'a esilata de greci, digamma: F; pentru sun. j (d'în i) si-au preformat de nou si desipt lit. j. (Va urmá.)

Viena 17 aug. (Bursa.) Sub influinti'a multor sciri variabile scad si papirele de industrie pe di ce merge tot mai tare. Asiá d. e astadi actiunile de banca 696, au scadiut cu 13 fl. mai jos ca ieri. Actiunile calei ferate de nord scadiura cu 2 percente, variand într 158.30 și 157.20; actiunile calei ferate a statului, pre langa tóte că se cam restaurasera catr fine pana la 176.50, mai au o scadere de 1 fl. și altfeliu de papire a cáilor ferate suferiau scadere de 1 $\frac{1}{2}$ —2 fl., éra mai multe actii de industrie suferiau scadere si de 5—6 fl. —

Bursa de sér'a decursa fara nici cata viositate și cursurile remasera mai neschimbate. Notám urmatórele cursuri d'în 17. I. c: Impru mutele de stat cu 5%, 52.75 Oblig. desarci narei pament 5%, ung. 64, 25, 65. — transily. 61.50—62.50; Ban. temes. 62.75, 63.50 bucovin. 61.50, — 62.50, Galbenul 6.02—6.04 Napoleondori 10.19—10.21 Imperialii rusesi 10.30, 10.35; Argintul 124.50—125.50.

Responsuri. Dluí I. Sandru în Allios. Poștal e 3 fl. 33 cr. v. a. — Dluí C. R. cel publicat în nr 49. fu ultimul d'într care binevoisi a ni-l trimite pan acum. Dluí Agronom în Jula. Te rogám a ni se stim. dale nune cat se póte de curat, pentru că nu prest mult vom indrezní a Te întrebá de unele ramuri ale ec nomiei d'acole.

Indreptare. În numeral trecut se stracurara p langa mai multe sminte de tipariu mai ne'nsennate; i pasagiul al treilea d'în urma dupa parentesis a ramas i sir: „a inspectorului general, care ar avé sé functi neze“. La pagina 1, colón'a 4, în loc de 1869 cotes 1859. În corespondinti'a d'în Cernauti, pagina 3 colón'a I punctul 3 al 5 sir, în loc de invasiunea: „invasiunea“ Pentru celelalte sminte mai ne'nsennate cerem indulginti onoratiilor cetitori. Red.